

Др Никола Мијатов*

виши научни сарадник

Институт за савремену историју, Београд

УЛОГА ЦУДОА У САВРЕМЕНОЈ ИСТОРИЈИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Апстракт: Цудо је у војно/полицијском систему Југославије заузимао значајно место. Одмах по доласку у Југославију 1953. године препознат је потенцијал ове јапанске борилачке вештине у домену јачања одбрамбене моћи земље. Инкорпорирање цудоа у системе одбране довело је до образовања кадрова којима је кључна одредница била њихова цудо каријера. Тако се створио „цудо клан“ који је свој врхунац доживео током 90-тих година. Припадници овог „клана“ имали су истакнуту улогу у збивањима на Косову и Метохији. На првом месту истиче Радован Стојичић Баца који је са специјалном јединицом прекинуо штрајк рудара у Трепчи 1989. године. Потом, у рату 1998-1999. године истакао се Горан Радосављевић Гури у антитерористичким акцијама од којих је најзначајнија операција „Рачак“. Са друге, албанске, стране проглашењем тзв. независности 2008. године цудо је од свих спортова највише допринео у процесу њене афирмације. Цудо савез Косова један је од првих признатих савеза у свету а прву олимпијску медаљу за тзв. Косово донела је Мајлинда Кељменди 2016. године у Риу де Жанеиру. У Пећи 2020. године, родном граду Кељмендијеве, подигнут је споменик ове олимпијске шампионке у кимону као појединцу од великог значаја за историју тзв. Косова.

Кључне речи: цудо, Косово и Метохија, Радован Стојичић, Горан Радосављевић, Мајлинда Кељменди

*

Цудо је јапанска борилачка вештина који је основао Џигоро Кано 1882. године. Тада је основао Кодокан – Институт за тражење путева као јединствену лабораторију борилачких вештина. Кано је систематизовао смртоносне технике цуи цуце и оформио модерну борилачку вештину која се уклапала у идеје Меиђи реформе. Међутим, осим цуи цуце Кано је имао борилачког искуства и у боксу, рвању, каратеу, аики цуци бо цуци (вештина штапа).¹ Изучавао је и окинављанску и кинеску традицију

* nikolamijatov@gmail.com

¹ Fumiaki Shishida, „Jigoro Kano’s pursuit of ideal judo and its succession: Judo’s techniques performed from a distance“, *Ido Movement for Culture. Journal of Martial*

борења.² Све то уклопио је у модеран систем борења који је назвао џудо, или у преводу „пут мекоће“.

Настојао је да џудо прошири светом, да не буде уско јапански феномен, већ да се цео свет упозна са традицијама борења јапанских самураја. Са огромним искуством у борилачким вештинама, Кано је схватио да за модеран Јапан је потребна модерна вештина која би могли сви практиковати: као рекреацију, спорт али и животни позив. Како сам наводи: „Моје је уверење било да би, са мало побољшања, џиу џицу могао постати разумљив и прихватљив метод физичког образовања, интелектуалног тренинга и моралног образовања. Стога сам неколико година развијао своје идеје и коначно успоставио Кодокан џудо. Ово сам учинио након, колико сам то могао, темељног проучавања џиу џице који је постојао до тог времена, чувајући оно што сам осећао да треба да се очува, одбацујући оно што сам сматрао да треба да буде одбачено, и темељно проучавајући технике и теорије, а успостављајући их на начин који би био најпримеренији данашњем друштву“.³

Џудо се најпре етаблирао у матичном Јапану где је постао саставни део полицијске обуке. Осим тога постао је део школског спорта јер су његове благодати на физички и ментални развој деце одмах препознати од стране јапанске владе. Међутим, 20. век донеће светску експанзију ове вештине. Заједно са џиу џицом проширила се светом и постала саставни део пре свега полицијске а потом и војне обуке. Када се оформио као спорт, етаблирао се као један од најцењенијих и најмасовнијих борилачких спортова где се практикује на свим континентима. У Европу, џудо долази давне 1889. године.⁴

Идеја Џигоро Кана била је да џудо постане светски, да не остане уско јапански феномен већ да његове благодати понуди целом свету. Сан му је био да не-Јапанац тријумфује над јапанским такмичарем. Услед оваквих ставова, Кано је највероватније убијен и то тровањем од стране фашистичке владе Јапана која је настојала да јапанску културу херметички затвори и негује искључиво у оквиру острва.

После Другог светског рата, Јапан се отворио ка свету. Борилачке вештине биле су значајни аспект тог отварања где је сада Јапан могао да понуди свету нешто уникатно и егзотично чиме би поправио свој имиџ

Arts Anthropology, Vol. 11 (2011), 42-45

² Chang Liu, Kyungwon Jung, Fumiaki Shishida, „A Technical analysis of Seiryoku zen'yo Kokumin taiiku – From a Karate and Chinese martial arts perspective as it affected Kano Jigoro“, *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, Vol. 16, no. 1 (2016), 1.

³ Ћигоро Кано, *Пут мекоће*, Београд: Либер, 2007, 24.

⁴ Zoran Ćirković, Srećko Jovanović, Goran Kasum, *Borenja*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010, 455.

нарушен фашистичком епизодом. Жеља Џигоро Кана да џудо постане светски се остварила 1964. године када постаје саставни део Олимпијских игара. Тада је у финалу тешке категорије холандски џудиста Антон Гесинг по први пут победио Јапанца и тиме прекинуо вековну доминацију јапанских такмичара. Џудо је истински постао светски, вежба се на свим континентима и Јапан представља само једну од велесиља у овом спорту.⁵

Џудо у Србији

Србија је јапанске борилачке вештине упознала давне 1911. године. Тада је по први пут презентована џиу џица и одмах је препознат њен потенцијал, пре свега у домену одбране. Убрзо је ушла у програме обуке полиције и епицентар њеног изучавања у међуратном периоду била је полицијска школа у Земуну.⁶

На крилима џиу џице, долази и џудо после Другог светског рата. Истакнути мајстор џиу џице и полицијски инструктор борилачких вештина Светлислав Јовановић Ес настојао је да дубље етаблира јапанске борилачке вештине у системе одбране Југославије. Први клуб основан је у Загребу 1951. године под именом „Младост“.⁷ У Србији, 1953. године Љубомир Јовановић Геџа оснива клуб „Партизан“ а Радош Јовановић „Раднички“.⁸ Као прве тренере проналазимо Јована Павловића („Раднички“), Милана Загорца и Светислав Ивановић Еса („Партизан“).⁹ Следећа 1954. година била је кључна за системско етаблирање ове јапанске борилачке вештине. Тада се оснива Џудо одбор Југославије који већ следеће 1955. године организује прво првенство државе. Југословенски џудо је препознат најпре на европском нивоу где постаје члан Европске џудо уније 1957. године да би 1959. године постао члан Светске џудо федерације.¹⁰

Први црни појас џудоа Југославија је добила 1956. године када је Иво Реја из Словеније положио пред комисијом којој је председавао аустријанац Франц Нимира.¹¹ Одмах за Рејом из Србије пошли су и Милан Загорац, Предраг Килијан и Драгомир Смоља који се помињу као први српски мајстори. Они су имали прилику да уче од јапанског мајстора и то игром

⁵ Fay Goodman, *The Ultimate Book of Martial Arts*, London: Hermes House, 1998, 131.

⁶ *Полиција*, „Џиу-џицу у нашој полицији“, 1.03.1911, 142-144.

⁷ Stojan Nedeljković, *Džudo u Jugoslaviji 1955-2005*, Beograd: S. Nedeljković, 2007, 11.

⁸ *Crni pojas*, „Džudo u Jugoslaviji“, mart 1988, 30; Jovan Pavlović, *Bazični džudo*, Beograd: J. Pavlović, 1980, 8.

⁹ Jovan Pavlović, *Bazični džudo*, 8.

¹⁰ Милена Вучковић, *Педесет година џуда у Степановићеву: Џудо клуб „Омладинац“ (1965-2015)*, Каталог, 2015, 3-4.

¹¹ Stojan Nedeljković, *Džudo u Jugoslaviji 1955-2005*, 12.

случаја: у фабрици вискозе у Лозници боравио је јапански инжењер Иширо Бамба. Он се распитивао за џудо у Србији с обзиром да је био носилац 4. дана. Убрзо је организован семинар који је Бамба водио а први српски мајстори били су и гости код њега у Јапану па су имали прилике да уче џудо са самог изворишта.¹²

У домену одбране, џудо је домах заузео значајно место. Већ се ту налазила циу цица али је џудо са својим такмичењима препознат као изузетно значајан не само за физички већ и за ментални тренинг било војника или полицајаца. Изучавао се на свим нивоима: у полицији, војсци али и у јединицама територијалне одбране.¹³ Колико је џудо у Србији од самих почетака био нераскидиво повезан са одбраном земље сведочи и податак да је први председник Џудо савеза Југославије био генерал-пуковник Томислав Кроња.¹⁴ О евентуалној улози борилачких вештина у ратном сукоби сведочио је старешина ЈНА Благоје Стојановски: „Борилачке вештине су од изузетног значаја за ЈНА у целини, а посебно за специјалне јединице као што је наша (војна полиција). Ово има посебан значај, јер у евентуалном рату, који се неће водити само на дистанци, него прса у прса. То подразумева изузетну спретност у борби рукама, ногама. У нашој јединици се зато велика пажња посвећује овој врсти обуке, јер сваки полицајац мора бити оспособљен за блиску борбу и одбрану“.¹⁵

У полицијском сектору кључна је Средња школа унутрашњих послова, колоквијално „Каменица“. У њој џудо заузима засебно место, уз циу цицу и карате. Полазници ове школе полажу испите из ових борилачких вештина али и свакодневно тренирају. Испит под називом „Специјално физичко вежбање“ обејдињавао је џудо, карате и циу цицу али су се ове вештине и појединачно изучавале и тренирале. Тако, ова средња школа постала је расадник џудо кадрова који су освајали највиша одличја али и досезали до високих дан рангова. По завршетку школе, полазник је најчешће био на нивоу браон појаса а они истакнути би настављали свој џудо живот и после школовања.

Полиција је имала и своја такмичења: прво је одржано у Сремској каменици 1971. године у оквиру прославе 13. маја – дана безбедности. Учествовали су џудисти из свих република. За најбољег проглашен је Савић Спасе који је од Савезног секретара унутрашњих послова добио специјалну награду.¹⁶

¹² Branko Dragić, *Džudo: Od početnika do majstora*, Novi Sad: Zavod za fizičku kulturu Vojvodine, 16; Vuk Rašović, *Nisam stigao da ostarim*, Beograd: Univerzitet UNION – „Nikola Tesla“, Fakultet za sport, 2019, 41.

¹³ *Crni pojas*, „Džudo u Jugoslaviji“, mart 1988, 30.

¹⁴ Stojan Nedeljković, *Džudo u Jugoslaviji 1955-2005*, 25.

¹⁵ *Crni pojas*, „Borenje jača borbenu gotovost“, oktobar 1987, 13.

¹⁶ *Budo press*, „Prvo takmičenje u džiu džici“, 12/1971, 2.

У спортском домену, Југославија је баштинила олимпијске и светске прваке. Истиче се Славко Обадов који је у Монтреалу 1976. године освојио бронзану олимпијску медаљу. Потом, Радомир Ковачевић је у Москви 1980. године такође освојио бронзу. Коначно, Драгомир Бећановић постао је првак света 1989. године и то на Светском првенству које је било одржано у Београду. У новијој историји Србије кључна је 2017. година када је Александар Кукољ освојио злато на Европском првенству а Немања Мајдов је попут Бећановића постао првак света 2017. године у Будимпешти.

Истакнути џудисти у збивањима на Косову и Метохији крајем 20. века

Тесна сарадња џудоа са војском и полицијом произвела је мноштво кадрова којима је џудо био значајан детерминатна у војно/полицијској каријери. У бурним збивањима 90-тих година ови кадрови су се истакли у највишим полицијским функцијама па је усвојен термин „џудо клан“.¹⁷ Најзначајнији представници овог клана у Србији били су Радован Стојичић Баца, Сента Миленковић и Горан Радосављевић Гури.¹⁸ За историју Косова и Метохије, Стојичић и Радосављевић имали су истакнуту улогу.

Радован Стојичић Баца школовао се у „Каменици“ где је свакодневно тренирао џудо. Имао је богату такмичарску каријеру освајајући највиша одличја. Истакао се приликом посете јапанских мајстора Србији 1983. године. Тада су били организовани ревијални мечеви где су снаге одмерили најбољи џудисти Србије са гостима из Јапана, који су у то време били светски шампиони. Била је то екипа Токај универзитета предвођена најбољим џудистом свих времена – Јошихиром Јамашитом. У серији мечева све победе однели су Јапанци али је само Стојичић успео да победи јапанског велемајстора Јамаду. Уследило је громогласно славље преко 2500 гледала у Шумицама.¹⁹ *Политика* је тада писала: „Част југословенског џудоа одбранио је Радован Стојичић који је ефектно „ипоном“ савладао Јамаду

¹⁷ Поред џудо клана у Србији, историја познаје и џудо клан у Русији. На сличан начин у Бугарској се формирао клан рвача. Више о томе у: *Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends*. Editorial Board: Ognian Shentov, Boyko Todorov and Alexander Stoyanov. Sofia: Center for the Study of Democracy, 2007; Yalamov Todor, “Hiding, Circumvention, Public Procurement, and Shaping Laws: The Role of Networks and Bribery in Bulgaria”, *Eastern European Economics*, 2014, vol. 50, no. 5, 93-111; Chow, Broderick D.V. 2014. “Work and Shoot: Professional Wrestling and Embodied Politics”, *TDR/ The Drama Review*, 58 (2): 72-86; Gleni, Miša. 2008. *Mekmafija: Kriminal bez granica*. Beograd: Samizdat.

¹⁸ Више о џудо клану у Југославији у: Nikola Mijatov, „Džudo klan: uloga džudoa u karijerama istaknutih policijskih funkcionera Jugoslavije“, *Istorija 20. veka*, god. 38, 2/2020, 219-230.

¹⁹ *Политика*, „Празник џудоа у Шумицама“, 21.02.1983, 14.

а за брилијантну победу награђен је дуготрајним аплаузом објективне београдске публике“.²⁰ Такмичарску каријеру завршио је 1992. године у својој 37 години као један од најуспешнијих спортиста у редовима полиције. Досегао је до црног појаса 6. дан.

Не само да је био трофејни такмичар већ је Стојичић постао школовани стручњак у области џудоа: завршио је Вишу школу за спортске тренере а потом и Факултет за физичку културу где је и магистрирао 1995. године. Усмерио се и на педагошко-тренерски рад јер је завршио и Вишу педагошку школу.²¹ У свом раду у полицији где је досегао до помоћника министра унутрашњих послова настојао је да додатно етаблира борилачке вештине у полицијски систем. Утемељио је и био први тренер џудо клуба „Милиционар“.²² Веома је значајно прво саветовање из специјалног физичког образовања које је организовао 1994. године. Том приликом окупио је највеће стручњаке из домена спорта и јапанских борилачких вештина који су заједничким снагама настојали да додатно инкорпорирају борилачке вештине у полицијски систем.²³ Како је и сам навео поводом прославе пола века спортског друштва „Милиционар“: „Спорт је увек био у функцији наше службе“.²⁴

Као руководиоца новооформљене Јединице милиције за специјална дејства у МУП Републике Србије истакао се у збивањима на Косову и Метохији.²⁵ Године 1989. избио је велики штрајк рудара у Трепчи када су се рудари склонили дубоко у окно и истакли своје захтеве. Генерално међу албанским становништвом била је популарна парола током протеста 80-тих година: „Трепча ради – Београд се гради“. Одмах је била јасна политичка димензија штрајка и било је неопходно што пре га угушити. Проблематику

²⁰ *Политика*, „Празник џудоа у Шумицама“, 21.02.1983, 14.

²¹ *Milicionar*, „Radovan Stojičić“, 18.05.1992; „Naimenovanja u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije: Radovan Stojičić – заменик министра“, 09.1993; „Ukaz predsednika Republike: Generali Ministarstva unutrašnjih poslova“, 04.1996; *Policaјac*, „Odlazak hrabrog i pravednog starešine“, 04.1997; Интервју Вука Рашовића, Лична архива Николе Мијатова, 10.08.2018.

²² Svetislav Jokić, Snežana Perišić, Dragana Kajganić, Vladan Čolić, Milanka Ivezić, Mirijana Manić, Nenad Milojević, Buda Radović, Milan Simić i Dragan Petrović, *Više od sporta: Monografija povodom 50 godina SD „Miliconar“*, 100; *Milicionar*, „U društvu najboljih“, јул 1995.

²³ *Milicionar*, „Uspelo savetovanje“, „Prvo savetovanje iz SFO“, новембар 1994; Срећко Јовановић, „Прво саветовање из области специјалног физичког образовања“, *Физичка култура*, год. 48, бр. 4, 1994, 396-399.

²⁴ Svetislav Jokić, Snežana Perišić, Dragana Kajganić, Vladan Čolić, Milanka Ivezić, Mirijana Manić, Nenad Milojević, Buda Radović, Milan Simić i Dragan Petrović, *Više od sporta: Monografija povodom 50 godina SD „Miliconar“*, 7.

²⁵ *Milicionar*, „Naimenovanja u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije: Radovan Stojičić – заменик министра“, септембар 1993.

је представљала чињеница да није био у питању обичан штрајк већ да су се рудари склонили хиљадама метара испод земље у рударско окно и одбијали сарадњу. Стојичић је са одабраним саборцима из јединице учинио невароватан подвиг када се спустио у окно где је вероватно шокирајући штрајкаче својим присуством штрајк обустављен. Занимљиво је да има навода да се са њим спустио и Цена Мухамед, истакнути албански цудиста са Косова и Метохије који је такође био припадник специјалне јединице.²⁶

Стојичић је убијен 11.04.1997. године, како се наводи у званичном саопштењу: око 00,30 сати у Београду, у улици генерал Жданова број 70“, када је „маскирани, непознати извршилац пришао је столу за којим је седео Стојичић са сином и, са више хитаца из аутоматског оружја, лишио га живота, а потом побегао са лица места“.²⁷ Деценијама касније, ово убиство остало је нерасветљено а убица некажњен.

У рату на Косову 1998-1999. године истакао се други припадник „цудо клана“ – Горан Радисављевић Гури. У полицијски систем ушао је преко цудоа: као дипломац Факултета спорта и физичког васпитања (ДИФ) запослио се у полицији 1986. године и то као инструктор посебне полицијске обуке у Секретаријату у Београду. Он је наставио тесну политику сарадње цудоа и полиције: од 1993. године био је члан извршног одбора а дошао је на чело клуба „Милиционар“ после Стојичића. Када је оформио специјалну јединицу жандармерије и клуб је променио име у „Жандармерија“.²⁸

У рату на Косову Радисављевић се показао као неустрашив ратник али и генијални командант. Прошао је читаво ратиште и учествовао у свим најважнијим операцијама. Истиче се контроверзна операција „Рачак“ за коју је добио разне похвале али и иста операција је послужила као повод за бомбардовање Југославије 1999. године. Своју службу наставио је и после рата, где се истиче такође контроверзна операција хватања и ликвидирања браће Битићи, бивших припадника ОВК. Услед овог случаја Радисављевић је редовни предмет санкција САД.²⁹

Занимљиво је да је са простора Косова и Метохије било и истакнутих албанских цудиста. Цудо је веома популаран овом простору а први цудисти са Косова учествовали су на првенству Југославије давне 1971. године. Тако проналазимо низ албанских цудиста које такође вихор рата није заобишао. Помиње се Исмет Абаз, полицајац који је погинуо од стране сепаратиста током демонстрација у Приштини 1981. године. Затим, ту је и Сељатим Ђумшита који је такође служио у полицији али је отишао у Немачку 1988.

²⁶ Интервју Милана Вукелића, Лична архива Николе Мијатова, 20.08.2022.

²⁷ *Policaјac*, “Odlazak hrabrog i pravednog starešine“, april 1997.

²⁸ “Novi Izvršni odbor Sportskog društva „Milicionar“, *Milicionar*, januar 1993.

²⁹ „Slučaj Bitici: Rezolucija i 20 godina “kamena spoticanja” između Srbije i SAD“. *BBC News na Srpskom*, Oktobar 2024.

године јер није желео да се сврстава, било на албанску или српску страну. Као најзначајнијег проналазимо Хајлурах Трnavу, истакнутог чудисту и директора школе унутрашњих послова у Вучитрну. Транана је досегао до самог врха југословенског чудоа.³⁰ Поменули смо већу Цену Мухамеда који се заједно са Стојчићем спустио у рударско окно током штрајка у Трепчи 1989. године. Потом напустио је службу и отишао у иностранство.³¹

Занимљиво је да могу наћи и наводи да је Рамуш Харадинај чудиста. Почетком 2000-тих година кружила је непроверена вест да је Харадинај ушао у физички обрачун са руским војником на Косову и извукао дебљи крај. Наводно, Харадинаја су зауставили руски специјалци из састава КФОР-а код села Муштиште код Суве Реке. Пошто је био наоружан ставили су му лисице и намеравали да га приведу правди. Међутим, Харадинај је негодовао што је везан и навео да би се другачије ситуација одиграла јер је он чудиста. Руски војник, који је такође чудиста, га је ослободио лисица и уследио је физички обрачун у коме је Харадинај поражен. Потом је наводно предат УМНИК-у.³² Вест никада није имала званичну потврду а кружила је на разним порталима и нарочито на друштвеним мрежама. Међутим, сасвим је могуће да је Харадинај чудиста јер га можемо видети са црним појасем као премијера тзв. Косова приликом обиласка и промоције чудо клубова.³³

Улога чудоа у промовисању тзв. независности Косова

Спорт игра веома значајну улогу у формирању националног индентитета али и међународне афирмације једне земље. Ерик Хобсбаум је приметио да: „За већину света данас, једанаесторица младих на фудбалском терену представљају „нацију“, државу, „наш народ“, а не политичари, устав и војне снаге“.³⁴ Тако, спорт а пре свега фудбал постао је „сигурносни вентил за групну тензију, која се безболно расипа у симболичним псеудо-борбама“.³⁵

Фудбал на простору Косова није нарочито развијен. Са друге стране, косовски чудо баштини тековине југословенске школе чудоа која се усавршавала од стране јапанских велемајстора. Додатно, школа унутрашњих

³⁰ Vuk Rašović, *Nisam stigao da ostarim*, 90.

³¹ Интервју Милана Вукелића, Лична архива Николе Мијатова, 20.08.2022.

³² <https://www.sd.rs/sr/vesti/info/haradinaj-jedva-ostao-ziv-pogledajte-kako-je-rus-pre-bio-najveceg-srpskog-krvnika-uznemirujuc-foto> Приступљено 05.03.2025.

³³ <https://telegrafi.com/en/driton-kuka-stervit-ramush-haradinajn-dhe-majlinda-kelmen-din/> Приступљено 05.03.2025.

³⁴ Erik Hobsbaum, *Kraj kulture: Kultura i društvo u XX veku*, Beograd: Arhiplag 2014, 39-40.

³⁵ Erik Hobsbaum, *Nacije i nacionalizam od 1780: program, mit i stvarnost*, Beograd: Filip Višnjić, 1996, 161.

послова у Вучитрну преузела је модел „Каменице“ у којој џудо има истакнуто место. Тако, као што је „Каменица“ била расадник џудо кадрова у Србији, тако је у Вучитрн постао исто то за простор Косова.

На плодне тле за развој џудоа на простору Косова утицала је и древна борилачка традиција. Постојале су народне форме рвања попут у коштац или у кости, у појас, у руке и разна надвлачења.³⁶ Међу исламским светом популарно је било тзв. пеливанско рвање које се из Турске проширило Балканом а своје највеће упориште добило је управо међу муслиманским становништвом. Тако, најзаступљеније је на просторима Албаније, Црне Горе, Косова и Санџака. Пеливанско рвање је веома захтевно, такмичари би се прво полили уљем а потом би настојали да једног другог баце. Углавном се спроводило на вашарима а победнику би припала нарочита част. Они најбољи могли су од рвања и да живе, попут професионалних спортиста, па су се снажна деца од малена бирала и упућивала на дугогодишње исцрпљујуће тренинге али су истовремено била ослобођена сеоских радова.³⁷

Услед свега наведеног, џудо на Косову међу албанским становништвом заузимао је засебно место и развијао се далеко напредније од осталих спортова. Када је тзв. Косово мимо повеље Уједињених Нација прогласило независност 2008. године, џудо ће од свих спортова узети најистакнутију улогу у афирмацији те тзв. независности. Најпре, тзв. „Џудо савез Косова“ признат је од стране Европске Џудо Уније 2012. године, чинећи тако управо џудо као један од првих признатих савеза тзв. Косова. Уследило је потом признање и од светске џудо федерације али и Међународног Олимпијског Комитета 2014. године.

Но, ова признања не би имала толики значај да их нису пратиле медаље. Најистакнутија џудисткиња тзв. Косова Мајлинда Кељменди најпре је наступала под Албанском заставом све док тзв. „Џудо савез Косова“ није постао званично признат. По признању савеза уследила је најначајнија медаља, прва за тзв. Косово – златна медаља коју је освојила Кељменди у Рио де Жанеиро 2016. године у категорији до 52 килограма. Кељменди је одмах постала национални херој доносећи прву медаљу тзв. Косово али и са њом афирмацију тзв. независности. У њеном родном граду – Пећи – 2020. године откривен јој је споменик у знак захвалности за њен допринос у борби за независност тзв. Косова. Споменик је редак и специфичан с обзиром да је Кељменди у кимону, што га чини уз споменик оснивача џудоа

³⁶ Zoran Ćirković, Srećko Jovanović i Goran Kasum, *Narodno i sportsko rvanje*, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2008, 208.

³⁷ Goran Kasum, Srećko Jovanović, Zoran Ćirković, „Narodni oblici rvanja i njihov uticaj na moderno rvanje“, *Aktuelno u praksi: Časopis za naučno-stručna pitanja u segmentu sporta*, br. 9. god XXII, 2010, 33-35.

Џигоро Кана испред Кодокана у Токију, веома ретким у свету. Откривању споменика присуствовала је Кељменди али и Вјоса Османи која је том приликом истакла да сузе које је Кељменди лила када је освојила злато су се „претвориле у јаке дијаманте за све грађане Косова“.³⁸

Власти тзв. Косова су се одужиле и функционерима Светске Џудо Федерације. Маркус Визер, председник Светске Џудо Федерације, био је гост на гала вечери у Приштини 2016. године када је добио специјално признање па примио га је и премијер Иса Мустафа. Ова посета била је само једна у низу Маркуса Визера где је сасвим јасно да је Светска Џудо Федерација на страни тзв. независности Косова и својим признањем исту афирмисала.³⁹

Стазом коју је утабала Кељменди пошле су многе. На Олимпијским играма у Токију 2020. године Дистрија Краснићи и Нора Ђакова освојиле су златне медаље. На наредним играма, 2024. године у Паризу, Краснићи је овога пута освојила сребрну медаљу а Лаура Фазлију бронзану.⁴⁰

Свеукупно, тзв. Косово има пет медаља из џудоа са олимпијских игара што и чини једине олимпијске медаље које је тзв. Косово освојило. Тиме се џудо на тзв. Косову позиционирао као далеко најзначајнији спорт који је и одиграо значајну улогу у промовисању тзв. независности. Премијер тзв. Косова Рамуш Харадинај одликовао је најистакнутијег тренера Дритона Куку медаљом „Ђурађ Кастриот Скендербег“ за његове „изванредне доприносе овом националном спорту“.⁴¹

Закључак

Џудо као древна јапанска борилачка вештина потекла од самураја нашла је своје јако упориште у Југославији. Први клубови оснивају се 50-тих година 20. века и тиме започиње његов развој. Осим спортског аспекта, значајно је етаблирање џудоа у војно/полицијском систему где је одмах препознат његов значај и улази у састав обуке. Нарочит значај је џудо стекао у полицијском сектору где је произвео мноштво кадрова којима је кључна одредница била управо њихова џудо каријера.

За збивања на Косову и Метохији истичу се Радован Стојичић Баца и Горан Радосављевић Гури, као припадници тзв. џудо клана који је свој пик доживео 90-тих година. Стојичић се истакао у прекиду штрајка рудара

³⁸ <https://balkaninsight.com/2020/02/28/kosovo-unveils-statue-to-first-olympic-gold-medallist/> Приступљено 28.02.2025.

³⁹ <https://www.ijf.org/news/show/ijf-president-mr-marius-vizer-honoured-as-kosovo-celebrates-2nd-anniversary-of-ioc-membership> Приступљено 28.02.2025.

⁴⁰ <https://www.ijf.org/country/kos> Приступљено 05.03.2025.

⁴¹ <https://telegrafi.com/en/Haradinaj-decorates-the-medal-of-Gjergj-Kastrioti-Skanderbeu/> Приступљено 05.03.2025.

у Трепчи 1989. године а Радосављевић током читавог рата на Косову и Метохији у годинама 1998-1999.

Проглашњем тзв. независности Косова 2008. године џудо ће одиграти необично значајну улогу у промовисању те тзв. независности. Прву олимпијску медаљу за тзв. Косово донела је Мајлинда Кељменди у Рио де Жанеиро 2016. године и то златну у категорији до 52. килограма. У својој родној Пећи дочекана је као херој а 2020. године откривен јој је и споменик као истакнутом појединцу за историју тзв. Косова. Путем Кељмендијеве кренуле су и Дистрија Краснићи, Нора Ђакова и Лаура Фазлију које су такође освајале олимпијске медаље. Свеукупно, тзв. Косово има 5 олимпијских медаља што чини џудо далеко најзначајнијим спортом за ову тзв. државу.

Услед свега наведеног, џудо је имао необично важну улогу за савремену историју Косова и Метохије. С обзиром да је спорт генерално на тзв. Косову махом неразвијен а да са друге стране џудо редовно доноси олимпијске медаље његов значај ће сасвим сигурно у наредним годинама даље расти. Од егзотичне јапанске борилачке вештине постао је спорт од прворазредног значаја за афирмацију тзв. независности јужне српске покрајне. Остаје нада да ће у будућности и српски џудо имати врхунске такмичарке које би прекинуле победнички низ албанских џудисткиња из тзв. Косова.

Штампа:

Полиција
Crni pojas
Budo press
Политика
Milicionar
Policajac
BBC News na Srpskom

Интернет извори:

<https://balkaninsight.com/2020/02/28/kosovo-unveils-statue-to-first-olympic-gold-medallist/> Приступљено 28.02.2025.

<https://www.ijf.org/news/show/ijf-president-mr-marius-vizer-honoured-as-kosovo-celebrates-2nd-anniversary-of-ioc-membership> Приступљено 28.02.2025.

<https://telegrafi.com/en/Haradinaj-decorates-the-medal-of-Gjergj-Kastrioti-Skanderbeu/> Приступљено 05.03.2025.

<https://www.ijf.org/country/kos> Приступљено 05.03.2025.

<https://www.sd.rs/sr/vesti/info/haradinaj-jedva-ostao-ziv-pogledajte-kako-je-rus-prebio-najveceg-srpskog-krvnika-uznemirujuc-foto> Приступљено 05.03.2025.

<https://telegrafi.com/en/driton-kuka-stervit-ramush-haradinajn-dhe-majlinda-kelmendin/> Приступљено 05.03.2025.

Личне архиве:

Интервју Вука Рашовића, Лична архива Николе Мијатова, 10.08.2018.

Интервју Милана Вукелића, Лична архива Николе Мијатова, 20.08.2022.

Литература:

Вучковић Милена, *Педесет година џуда у Степановићеву: Чудо клуб „Омладинац“ (1965-2015)*, Каталог, 2015.

Goodman Fay, *The Ultimate Book of Martial Arts*, London: Hermes House, 1998.

Gleni Miša, *Mekmafija: Kriminal bez granica*, Beograd: Samizdat, 2008.

Dragić Branko, *Džudo: Od početnika do majstora*, Novi Sad: Zavod za fizičku kulturu Vojvodine.

Jokić Svetislav, Perišić Snežana, Kajganić Dragana, Čolić Vladan, Ivezić Milanka, Manić Mirijana, Milojević Nenad, Radović Buda, Simić Milan i Petrović Dragan, *Više od sporta: Monografija povodom 50 godina SD „Miliconar“*, Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 1996.

Јовановић Срећко, „Прво саветовање из области специјалног физичког образовања“, *Физичка култура*, год. 48, бр. 4, 1994, 396-399.

Kasum Goran, Jovanović Srećko, Ćirković Zoran, „Narodni oblici rvanja i njihov uticaj na moderno rvanje“, *Aktuelno u praksi: Časopis za naučno-stručna pitanja u segmentu sporta*, br. 9. god XXII, 2010, 31-45.

Кано Ђигоро, *Пут мекоће*, Београд: Либер, 2007.

Liu Chang, Jung Kyungwon, Shishida Fumiaki, „A Technical analysis of Seiryoku zen'yo Kokumin taiiku – From a Karate and Chinese martial arts perspective as it affected Kano Jigoro“, *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, Vol. 16, no. 1 (2016), 1-10.

Mijatov Nikola, „Džudo klan: uloga džudoa u karijerama istaknutih policijskih funkcionera Jugoslavije“, *Istorija 20. veka*, god. 38, 2/2020, 219-230.

Nedeljković Stojan, *Džudo u Jugoslaviji 1955-2005*, Beograd: S. Nedeljković, 2007.

Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends, Editorial Board: Ognian Shentov, Boyko Todorov and Alexander Stoyanov, Sofia: Center for the Study of Democracy, 2007.

Pavlović Jovan, *Bazični džudo*, Beograd: J. Pavlović, 1980.

Rašović Vuk, *Nisam stigao da ostarim*, Beograd: Univerzitet UNION – „Nikola Tesla“, Fakultet za sport, 2019.

Shishida Fumiaki, „Jigoro Kano’s pursuit of ideal judo and its succession: Judo’s techniques performed from a distance“, *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, Vol. 11 (2011), 42-48.

Todor Yalamov, “Hiding, Circumvention, Public Procurement, and Shaping Laws: The Role of Networks and Bribery in Bulgaria”, *Eastern European Economics*, 2014, vol. 50, no. 5, 93-111.

Ćirković Zoran, Jovanović Srećko, Kasum Goran, *Borenja*, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010.

Ćirković Zoran, Jovanović Srećko, Kasum Goran, *Narodno i sportsko rvanje*, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2008.

Hobsbaum Erik, *Kraj kulture: Kultura i društvo u XX veku*, Beograd: Arhiplag 2014.

Hobsbaum Erik, *Nacije i nacionalizam od 1780: program, mit i stvarnost*, Beograd: Filip Višnjić, 1996.

Chow Broderick D.V, “Work and Shoot: Professional Wrestling and Embodied Politics”, *TDR/The Drama Review*, 58 (2), 2014. 72-86.

Summary

Nikola Mijatov

THE ROLE OF JUDO IN THE CONTEMPORARY HISTORY OF KOSOVO AND METOHIJA

Judo is an ancient Japanese martial art that came to Yugoslavia after World War II. Its importance was immediately recognized, primarily in the field of training police and military forces. In addition, it has also established itself as a sport where Yugoslavia and then Serbia won several Olympic medals and world championship titles. The close cooperation between judo and the police has produced a multitude of police personnel for whom judo was a key determinant. Thus, in the 1990s, the so-called judo clan was formed, where prominent judokas held the highest police positions. For Kosovo and Metohija, Radovan Stojičić Badža stands out, who broke the miners’ strike in Trepča in 1989. Then, in the 1998-1999 war, Goran Radisavljević Guri stood out as a fearless soldier and a brilliant commander. When the so-called Kosovo declared independence in 2008, judo would play an important role in promoting it. At the Olympic Games in Rio de Janeiro, Majlinda Kelmendi won a gold medal,

the first for the so-called Kosovo. It was a moment of huge national pride for so-called Kosovo and in 2020 a monument of Kelmendi in Peja was unveiled as a prominent individual for the history of this so-called state. A series of Olympic medals followed, making judo by far the most important sport for the so-called Kosovo and playing a significant role in promoting its so-called independence.